

Évek hordalékainak örvényében

A megszólalás küszöbén – naplótöredékek

„Küzdenünk kell, hogy kifejezhessük félelmeinket. Keményen küzdenünk kell, hogy a szavak fényével rávilágítsunk. Mert, ha nem küzdünk, ha a félelmünk szótlán sötétséggé válik, amelyet elkerülünk, amelyet, talán, még elfelejtünk is sikerül, kiteszük magunkat a félelem újabb támadásainak, mert igazából sohasem szálltunk szembe az ellenféllel...”
(Yann Martel)

Szavak örvénylenek az értelem peremén – visszhangzanak zölden, üresen. Egy emberöltőnyi időn túl sem veszítettek időszerűségükből – gondolom régen írt jegyzeteim között bön-gészve. Csaknem negyven esztendővel ezelőtt, a megváltozhatatlanba beletörődve, félelmeim rabságában, a kényszerhelyzet tudomásulvé-telének látszatát keltve írtam le háborgó lelkem megnyugtatóra, inkább önmagamnak. Az át-éltek töredéke volt ez, aggályaim minden eset-leges következményével, a hallgatás börtönének önként vállalásával együtt. Az elmúlt ősz aztán megtörte a hosszú évek csendjét. A külső han-gok lecsapódtak lelkemben, örvénylő morajuk a válaszhoz közelítettek: elérkezik lassan a meg-szólalás ideje. Hallgatassék meg a másik, az érintett fél véleménye, legalább amennyire szük-ségeltetik a jelen vonatkozásában. Érzékenyebb pillanatai pedig maradjanak továbbra is az idő fogságában.

Két dolog ösztönzött a megszólalásra: a 70 éves Magyar Szó tavalyi interjúorozata szer-kesztőségünk nyugdíjasaival, valamint az újvi-déki Bölcsészkar Média Tanszéke asszisztensé-nek, mgr. Smiljana Milinkovnak a felkérése egy hosszabb, élettörténettel is felérő beszélgetésre. Értekezésének egy részében vajdasági, külön-böző nemzetiségű újságíróokról, pályájukról, társadalmi helyzetükről, meglátásaikról stb. ír. Valamennyiünktől szinte ugyanazt kérdezte, az-zal, hogy a nemek közti egyenjogúságra tekintet-tel, ragaszkodott az újságíró megnevezéshez, bár tudta, hogy a magyar nyelvben nem szívesen használjuk az ilyen jellegű megkülönböztetést a hivatásban/szakmában.

A nyaram töprengések közepette, no meg a Magyar Szó bekötött példányainak átlapozásával

telt el szerkesztőségünk székházában, Újvidé-ken. Részben eredményes volt az idő csaknem fél évszázados visszaporgetése. Újraolvastam jegyzeteim mellett a napilapunkban megjelent első írásaimat. Tetten érhettem önmagam, az újságírásban repülni vagy úszni tanuló egye-temista olykor naiv szárnyalását... Nem tudni, hogy hogyan alakult volna a sorsom, életpályám, ha 1975 szeptemberében nem történik valami... Az, hogy most nyilvánosan szembenézzek vele, a megszólalás küszöbét jelenti. A miérteket ak-kor sem boncolgattam hangosan, most is csak annyira teszem meg, amennyire a helyzet meg-kívánja. A negyvenedik évfordulóhoz közelítve, már számolni kell a szavak térbeni súlyával. Azo-kéval is, amelyek lakat alá kerültek.

Hosszabb huzavona után került rám a sor a szerkesztőségünkben a beszélgetés rögzítésé-re. Ifjú kollégánk azonnal át szerette volna kül-deni számítógépen a kérdéseket, hogy aztán én a komputerem előtt beszélgessek el önmagam-mal... S a kész „interjút” küldjem vissza... Mon-danom sem kell, ez egyáltalán nem volt inyemre. Eszembe juttatták kezdő újságíróskodó éveinket, amikor a legfőbb kellékünk a notesz és a golyós-toll volt... Az első kismagnók, tenyérszíni diktafo-nok a nyolcvanas években érkeztek meg a szer-kesztőségünkbe, és kézzel kézre adtuk őket... A válaszat, hogy élőben beszéljünk, az elmondottakból való válogatást pedig a kollégá-ra bízom, hosszú hallgatás követte. Már azt hit-tem, nem is lesz belőle semmi, szeptemberben azonban felpörögtek az események. Egyik ifjú kollégánk, a Média Tanszék ígéretes hallgatója, Szecsei Szabolcs elkészítette velem a beszélge-tést. Izgultam én is, s mint láttam, neki sem volt mindegy. A beszélgetést magam is felvettem,

mint utóbb bebizonyosodott, jól tettem, mivel nem kértem megjelenés előtti elolvasásra az írását. Bizalommal próbáltam viszonyulni hozzá. Az interjú a szeptember 27–28-ai Hétvégében jelent meg, számos pontatlansággal, sőt tévedéssel. A kiegészítő jegyzetem már nem jelenhetett meg a lapunkban. A helyesbítésben, rá egy héttel, a szerkesztőség csak annyit közölt, hogy állításom szerint fordítóként nem dolgoztam (ami való igaz) a Vajdasági Képviselőházban. A főszerkesztőhöz, az igazgatóhoz eljuttatott érveléseim sem találtak meghallgatásra. Hozzávetőlegesen megjegyeztem, hogy az interjúhoz mellékelt képek egyikének kísérőszövegéből „lemaradt: és kolléganőnkkel [...]”. Megkérdeztem, miért. A gépírónők nem kolléganők? Jut eszembe: hányszor voltak tapintatosan a segítségünkre, nekünk, kezdőknek, s javították ki a diktálásunk közben helyesírási hibáinkat. Az, hogy együtt lehettem Dezső Ági kolléganőnkkel, Hornyik Miklós (1944–2012) írónk nővérével és barátnőjével, első repülőnknek, Szárits Jánosnak a Norvégiában élő unokájával, Petrović Piroskával (2013-ban hunyt el) A repülés 100 éve c. kiállításon (2010), csak a gondviselésnek köszönhettem. S azt is, hogy közelebbről is megismerhettem mindkettőjüket.

Égtájunk első repülősnének, Szárits Jánosnak az unokájával, Petrović Piroskával és kolléganőnkkel, Dezső Ágival A repülés 100 éve kiállításon 2010 októberében Újvidéken

A szó elszáll, az írás megmarad. Az idő múlásával szavakkal mérni sem lehet a szállóigévé lett örökigazság jelentőségét. De miről is szolt adalék jegyzetem?

Olvasóinkkal szembenézve
Avagy adalékok a velem készült beszélgetéshez

Elismerem: a háromnegyed órányi hanganyagot egyharmadára rövidíteni, szövegbe önteni – nem egyszerű. Ezt gondoltam, miután elolvastam a több helyen kiegészítő pontosítást igénylő, velem készült beszélgetést. Előrebocsátom; egy szavam sem lehet, a lehetőség adott volt, írásban is válaszolhattam volna a kérdésekre. De akkor az nem interjú. Van abban valami kellemesen, sőt kölcsönösen izgató, hogy a fiatalabb kollégák vagy éppen a tapasztalt szerkesztők beszélgetnek el velünk, a Magyar Szónk egykori munkatársaival.

Légy hú magadhoz, biztatom önmagam, miután tisztázódott, mégis a beszélgetés mellett maradunk. Amikor szükség volt rá, az elmúlt bő két és fél évtizedben is elmondtam nyilvánosan, sőt: a Szabálytalan Naplóban le is írtam: vállalom teljes egészében önmagam, mindazt, amit tettem. S hogy következetes legyek elveimhez, nem kértem ifjú – szárnyait jól próbálgató – tollforgató kollégámat sem, hogy keressen meg, ha valami nem egyértelmű a számára, vagy hogy nézzük át közösen az írását.

A lényegre tapintó felvezetője után, az apró észrevételektől eltekintve, azt gondoltam, nem lesz komolyabb gond. Ha csak az maradt volna ki, hogy Temerinben kezdtem iskolába járni, nem ragadok tollat. Bár bizonyára rosszul esik megbecsült, szép kort megélt tanító bácsimnak, Nemes Jánosnak – aki elsőként figyelt fel fogalmazáspróbálkozásaimra –, hogy éppen Temerint hagytam ki a felsorolásból. Újrahallgatva a felvételt, meggyőződtem: Temerin megemlékezésével kezdtem a kisiskolás koromra való emlékezést.

Annyira az sem zavart volna, hogy az is kimaradt a beszélgetésből, hogy jó néhány kortárs kollégámmal együtt a napilapunk aranykorában, az első választott főszerkesztőnk, Vukovics Géza idejében kerültem a Magyar Szóba. S hallgatója lettem a Szerencsés József és Kek Zsigmond vezetésével megtartott újságíró-iskolának, amelyet Temerinben rendeztek. A pontosításon akkor kezdtem gondolkodni, amikor elolvastam a szerintem legjobb főszerkesztőnknek, Vébel Lajosnak a tévesen leírt nevét... Az Újvidéki Rádió magyar műsorának ő volt a főszerkesztője, ami-

kor elsőéves egyetemistaként az ifjúsági műsor tiszteletdíjas munkatársa voltam. Papp Imrével, az ifiműsor szerkesztőjével, az élöbe ment műsorukkal mutatták be nekünk, kezdőknek, hogy hogyan kell levezetni egy beszélgetést. Valójában ez volt a döntő pillanat, amikor elhatároztam; az írott szót, az újságot választom. A felvétel rögzítette azt is, hogy a másik meghatározó érv volt a topolyai községi képviselő-testület ösztöndíja, amellyel a Topolya és Környéke, valamint a Magyar Szó leendő munkatársait ösztönözték az újságírói hivatás választására.

„Jó újságíró minálunk csak jó ember lehet” – gyakran hallottam ezt kezdő koromban Zsáki Józseftől, a falunk, Bácskossuthfalva, majd Vajdaság közismert személyiségétől. Sokszor mondta: jól jegyezzen meg, s a szívemmel is érzem át! Nos, az erre vonatkozó rész rövidítése igen kacifántosra sikeredett. Józsi bácsi mondását Vébel Lajos lapunk 35. évfordulójára (1979. december 23.) írt vezércikkébe is belefoglalta. Hornyik Miklós az *Álarc nélkül* című esszéjében (*Titokfejtők* c. könyvében, 1988) ezt bővebben ki is fejtette, megjegyezve, időszerűségéből semmit sem veszített: Zsáki József meghatározása felér az újságírói hivatás kódexével. Miki szerint, még akkor is, ha parafrázis, mert a mondás valójában a 19. század végén élt német sebésztől, Hermann Nothnageltől, a Bécsi Orvostudományi Egyetem professzorától származik, aki az orvostanhallgatók számára ajánlott kézikönyvében írta: „Jó orvos csak jó ember lehet.” Munkám során számtalanszor eszembe jutott Józsi bácsi tanítása, és szinte mindenre vonatkoztatva értelmeztem: bármit sodorjon is a sors utunkba, azt jó emberként végezzük.

Nem saját akaratomból, de 1975 decemberében – minden próbálkozásom ellenére – el kellett hagynom az újságírást. Ez a törés nagyon fájdalmasan érintett, nehezen fogadtam el. A leginkább azért, mert nem mondták meg a szerkesztőségben, hogy egy szeptember elején megjelent írásom miatt vesznek ki az újságírásból, amiről csak hónapokkal később, másoktól szereztem tudomást... Ennek a résznek a tömörítése is pontosításra szorul. Mindaddig, amíg a joghurtforradalom után vissza nem kerültem – kérésemre – a Magyar Szóba, a tartományi pártbizottság tájékoztatói szolgálatában, a nyilvános tájékoztatóson dolgoztam, azon a poszton, amelyre kine-

veztek. Azt, hogy ebben megkapaszkodhattam, jórészt Petkovics Kálmánnak köszönhettem, akit időközökben kineveztek a tájékoztatói bizottság titkárának. Tanácsai sokban segítettek, eligazítottak, s jól jöttek a bizonytalan kimenetelű viharokat sejtető '80-as évek második felében. Mielőtt néhány dologra kitérnék, aláhúzom: nem dolgoztam a Vajdasági Képviselőház (VKH) fordítószolgálatában. Ez egyértelműen kiderül a hangfelvételből és részben a megjelent interjúból is. Tény, hogy a napi sajtószemlét a Tartományi Végrehajtó Tanács tájékoztatói szolgálatától kaptuk, a kisebbségi lapokból idézett válogatást a VKH fordítószolgálat fordította le szerbhorvát nyelvre. Volt, amikor ennek alapján próbáltak megvitatni egy-egy írást a tájékoztatói bizottság vagy más testület ülésén a pártbizottságban. Erre Kálmán határozott elutasítással reagált. S nekem is azt mondta, hogy ha olyan helyzetbe kerülnék, soha ne engedjem meg, hogy részfordítás alapján politikailag minősítsenek egy írást, annak szerzőjét. Ha szükségesnek mutatkozott, a hivatalos fordítószolgálatól kértük a kisebbségi lapokban megjelent kérdéses cikkek fordítását. A hozzáállással valójában még 1988. július 9. előtt differenciáltam saját magam.

Lassan válaszút felé közeledtem. Meglepetésként ért, hogy teljesülhet a kívánságom, és újból azzal foglalkozhatom, amit szeretek. S köszönöm az újságírásba való visszatérés lehetőségét, s azt is, hogy ezt a Magyar Szóban tehettem meg.

A beszélgetés záró részében van még némi megjegyzésem: a nemzeti közösségekről kiemelten beszéltem, arról, hogy azok mindennapjaiból, életéből mi kerül a szerb lapokba. Hogy érvényesülni és élni itt, a sokszínű, soknemzetiségű, -kultúrájú vidéken csak békében lehet. Egyetlen szót írtam le magyarul a háborúellenes, az emberi jogi megmozdulásokon, azt, hogy béke. Amikor rákérdeztek, hogy miért, csak annyit mondtam, mert a béke szavatolja a lehetőséget mindannyiunknak. Legyen a munka, a tudás a meghatározó, s nem az, hogy ki milyen párt-hoz, nemzethez, kultúrához tartozik.

A becsület úgy kívánja, hogy az óriásbakimat is helyre tegyem: a Romániában 1989 decemberében történt véres fordulat után Szerbia meghívására érkeztek átmeneti időre gyerekek. Az

interjú rögzítésekor Csehszlovákiát mondtam, ezért elnézést kérek.

Visszanézve, hálát adok a sorsnak, a gondviselésnek, hogy hosszú éveken át hivatásszerűen, alázattal próbálok megállni a helyem a pályán. A kényszerkiterőt is beleszámítva ennek az idén múlt 45 éve. Mindinkább vallva: „Az igazság szabaddá tesz!” (János, 8. 32)

A tehetetlenség kiváltotta bizonytalanságból eszmélve, a Milinkov asszisztenssel való beszélgetésre készülődve, villant meg előttem az elszalaszthatatlan pillanat lehetősége: a megszólalásé. A múlt egy töredékének a vállalására, amellyel éppen azok manipulálnak a legjobban, akik tudják a derékba tört újságírói pályám igaz történetét. Nyoma maradt napilapunk hasábjain is. „Az újságból azonban semmit sem lehet kitörölni, és újraírni. Akkor is árulkodó az utókor számára, ha hiteles, de akkor is, ha csaló.” (Fodor István: Magyar Szó – Hét évtized. Újvidék, 2014). Az 1975. szeptember 4-én megjelent írásom:

„A limáni szülők figyelmébe!

Jövő ősze nyílik a magyar tagozat a Jovan Popović Általános Iskolában – A szülők is jóváhagyták a határozatot

A szülők úgy határoztak, hogy jövő ősze nyíljon meg a magyar tagozat a Jovan Popović Általános Iskolában. Meddő törekvés az idén tovább próbálkozni vele. Ez az egy év, elegendő lesz, hogy előkészítsék, megszervezzék a magyar ajkú gyermekek oktatását.

Sokat cikkeztünk az elmúlt hónapban a limáni Jovan Popović új általános iskoláról, arról, hogy megnyílik-e Újvidék e kétségtelenül legkorszerűbben felszerelt, legtágasabb iskolájában a magyar tagozat. Mint ismeretes, még májusban 13 szülő beadványban kérte az iskolát, hogy nyíljon meg az idei tanévben magyar első. Mindeddig teljes bizonytalanságban, tanácstalanságban éltek. Mondanunk sem kell, hogy valamennyien máshová írták gyermeküket.

A főt elmondottakról beszélgettek kedden este az iskolában a községi képviselő-testület oktatásügyi titkárságának, az iskoláskor előtti és általános iskolai öngazgatási érdekközösségnek, a VII. helyi közösségnek, a pedagógiai intézetnek a képviselői, valamint a szülők.

Dragomir KLAJIĆ, az iskola igazgatója bevezetőjében elmondta, hogy a szülők beadványa

után, összesen három összejevetelt tartottak, egyet júliusban, kettőt pedig augusztus végén. Valamennyin olyan döntés született, hogy a beiratkozott tanulók létszáma dönti el a magyar tagozat sorsát.

A szülők kifogásolták, hogy habár nemegyszer voltak az iskolában, érdeklődtek a magyar első osztály megnyitása iránt, azt a választ kapták, hogy még nem döntöttek róla. Ennek ellenkezőjéről győződtek meg az iskoláskor előtti és általános iskolai öngazgatási érdekközösségben, ahol következetesen állították, hogy elvben támogatják a magyar tagozat megnyitását, az anyagi eszközök is megvannak.

Milorad SVIRČEVIĆ, a VII. helyi közösség képviselő-testületének elnöke hangsúlyozta, hogy megvitatták ezt a kérdést, és támogatják a limáni szülőket. A városfejlődés is indokolja a magyar tagozat megnyitását itt, nem utolsósorban az, hogy a beadványt író szülők zömmel limáni lakosok, valamint az, hogy az ottani napköziben 26 iskoláskor előtti magyar gyermek jár, de van második és harmadik csoportjuk is. Tehát van utánpótlás.

– Valószínűleg más lett volna a helyzet, ha a szülők a helyi közösség révén kérik a magyar tagozat megnyitását. A helyi közösség és a Szocialista Szövetség limáni tagozata a legerélyesebben kéri az ügy kivizsgálását. Az iskola kommunistái vizsgálják meg az illetékes személyek felelősségét – mondta az elnök.

A résztvevők javasolták, hogy fel kell térképezni Újvidék iskolahálózatát, s ahol szükséges, meg kell nyitni a magyar tagozatot, legalább az elsőtől a negyedik osztályig.”

Újraolvasva – még így meghúzva is – sok mindent közöl mai olvasójával is. Mi még úgy tanultuk: történelmet is ír az újság... Az ígéret ellenére a következő tanévben s utána sem nyílt meg székvárosunkban, a legkorszerűbben felszerelt iskolában a magyar tagozat... A szülők érvelése pusztába kiáltott szó maradt. Szép számban éltek akkoriban fiatal, gyermekes magyar családok a Limán I. városrészben. Én, a naivan bizakodó, hiszékeny újságíró, a helyi közösségtől kapott adatok alapján kíséreltem meg szólni azon a nevezetes szülőértekezleten 1975. szeptember 2-án... Akkoriban a jelentősebb eseményekre elkísértek bennünket a szakmában jártas kollégák.

Beavattak, tanácsoltak. A viharos szülői értekezlet után a velem lévő tapasztalt kolléga rosszállóan csóválta a fejét, de azért jóindulatúan mondta, hogy az újságíró dolga, hogy az eseményről tárgyilagosan írjon, a tények alapján. „Holnap délelőtt hozd be az írást, a többit majd a szerkesztőségben megbeszéljük.” Megírtam. Részletesen, hangot adva a szülők véleményének is. Ebből vajmi kevés maradt a megjelent írásban, de még így is megsokallták a szerkesztőségen kívüli felsőbb illetékesek. Visszhangja csendes volt, de annál fájóbb. Nekem meg sem mondták, miről is van szó. Csak annyit közölt velem a főszerkesztőség, hogy „nagy megtiszteltetés” érte a szerkesztőségünket, mert kérnek tőlünk egy újságírót a tartományi pártházba a médiával való együttműködésre, és hogy rám gondoltak... Azt már nem árulták el, hogy névre szól a meghívó, és nincs ellene apelláta. December közepéig tartott a gyözködés, a végtelenségig húztam volna az időt, de hiába volt minden ellenvetésem, mennem kellett. Az utolsó csepp kicsordult a pohárból, amikor Petkovics Kálmán (akire a mai napig tisztelettel emlékezem az évekkel későbbi történések miatt – de erről egyszer máskor, napilapunk jubileumára Fodor Istvánnak a tollából megjelent *Magyar Szó – Hét évtized c.* könyvéhez fűződően is) a Forum igazgatója, akkor már a Magyar Szó főszerkesztője is, december 13-án megszólított a folyósón, néhány, szinte együtt érző szó után ezt mondta: „Fogja a munkakönyvét, már régóta várja az íróasztala az új munkahelyén!” De másba ő sem avatott be. Könnyekkel küszködve vettem át a személyzeti osztályunkon a jó előre elkészített papírokat... Hosszú hónapok múltak el, mire valamelyest megnyugodott háborgó lelkem. A „vadmacska”, ahogyan akkoriban napilapunk néhány szerkesztőjétől lehetett hallani, nem kis iróniával: „lassan megszelídül...” Kezdtém beletörődni, hogy bezárlak előttem a világ, és hogy a pártház alagsorában, egy eldugott kis irodában kell dolgoznom. Ablaka, akár a börtöné, az épületek által zárt udvarra nézett... Milinkov asszisztensnek úgy beszéltem erről, mint akit betettek egy jól ellenőrzött fiókba, s maradtam ott a joghurtforradalom hozta változásokig. Az, hogy megkapaszkodhattam, hogy nem veszttem el véglegesen a süllyesztőben, kitaró következetességemnek,

félelmeim legyűrésének s néhány jóakarató embernek köszönhetem. És, a visszahallottak szerint legnagyobb „hibámnak”, hogy túlságosan becsületes vagyok.

A megbocsátás gyógyít és felszabadít

Tobzódtek az események az idei őszi körülményekben is. Külön örömet jelentett, hogy életemben először eljuthattam Ohridra. Az Újvidéki Keresztyén Nők Ökumenikus Fórumának képviselőivel együtt vettem részt októberben az Európai Keresztyén Nők Ökumenikus Fórumának egyhetes, a Megbocsátás gyógyít és felszabadít elnevezésű regionális szemináriumán Sztrugán, pontosabban Kalistén. Felejthetetlen élményt jelent számomra a találkozás Macedónia gyöngyszemével, a tóval, némi túlzással: a macedón tengerrel, műemlékeivel.

Advent kezdetén váratlan meglepetés ért: meghívót kaptam Teleki Júlia javaslatára Kecskemétre a X. Kárpát-medencei asszonytalálkozó – Nők határok nélkül című háromnapos rendezvényre. A tanulságos előadások a tervek szerint nyomtatásban is megjelennek.

Schumacher Mária Szabadkán,
a zsinagóga előtt

Nagy érdeklődést váltott ki a Kelet-Közép-Európa zsinagógái, 1782–1944 utazó kiállítás újvidéki megnyitója a Kultúrközpontban, dr. Klein Rudolf szabadkai születésű építőmérnök, egyetemi tanár átfogó előadásával, a kísérő filmbemutatóval együtt. Eszembe juttatta a sétámat Szabadka belvárosában Schumacher Mária műépítéssel, a fiatalabbik Szárits unokával. S hogy mindenképp meg akarta örökíteni: mennyire haladt előre egy év alatt a zsinagóga felújítása. A látvány, a zsidó örökség megmentésére irányuló összefogás lépcsőzetesen megvalósuló eredményei lenyűgöztek mindkettőnket. Azzal váltunk el, ha Mária az idén is hazalátogat Stuttgartból mindenszentekre, ismét lefényképezkedünk a zsinagógánál.

Valamennyi eseményt külön-külön részletezni lehetne. Ezúttal két másik, nemzeti közösségünket mélyen érintő történetet próbálok körüljárni: az 1944-es megtorlások 70. évfordulóját, valamint a református egyházunkban tovább gyűrűző gondokat.

*Csúrogrért, Mozsorért, Zsablyáért,
Gádorért, Járekért, Körtésért, Zomborért,
Szépligetért, Wekerlefalváért, Sándorért,
Szabadkáért, Újvidékért...*

A 70 esztendővel ezelőtt, 1944 őszén, 1945 tavaszán elkövetett német- és magyarellenes atrocitásokról, a kíméletlen megtorlásokról, kegyetlen módon elkövetett likvidálásokról Vajdaság-szerre megemlékeztek. Szabadkán és Szegeden emlékkonferenciát is tartottak, Pécsen pedig a Rákóczi Szövetség, a fiatalok A remény sétája elnevezéssel emlékménetet rendeztek ja-

nuár 23-án. Így vállaltak szolidaritást a hét évtizeddel ezelőtt Csúrogról, otthonukból, házukból kiűzött, vagyonuktól megfosztott, kollektív háborús bűnössé nyilvánított, koncentrációs táborba terelt magyarokkal, a túlélőkkel, leszármazottaikkal, hozzátartozóikkal – a délvidéki magyarokkal. Erről levélben számoltak be Júliának.

„Tisztelt Teleki Júlia!

Több száz ember, elsősorban a Rákóczi Szövetség egyetemi és középiskolás szervezeteinek tagjai vettek részt A remény sétája nevű megemlékező rendezvényen, melyet a délvidéki vérengzések emlékére szerveztünk. Én nagyjából 350 főre becsülöm a résztvevő tömeget. A menetet Őri László, Pécs alpolgármestere és Kiss Igor, óbecsei városi képviselő vezették, valamint Tóth Martin és Sternóczky Karolina a Rákóczi Szövetség egyetemi szervezetétől. Fenn a Kálvária dombon beszédet mondott Őri Lászlón és Kiss Igoron kívül a bukovinai székely közösség képviselőjében Ömböli Zoltán, valamint a pécsi Rákóczi Szövetség nevében jómagam is felszóltam.

Teleki Júlia családjának történetét, amit Júlia asszony átküldött nekem múltkor, a Széchenyi Gimnázium egyik prózamondója tolmácsolta a megjelenteknek. Bár nem Teleki Júlia mondta el személyesen, ami pótolhatatlan, de le a kalappal a fiú előtt, mivel szívből átérezve, rendkívül megindítóan adta át a közönségnek.

Néhány képet küldök! Interneten (a Rákóczi Szövetség - Pécsi Tudományegyetem facebook oldalon) a többi is! Itt található további képeket: <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.1617691728454309.1073741843.1465209087035908&type=1&pnref=story>

Egy videó a megemlékezésről:

<https://www.youtube.com/watch?v=duAyvlgOCB4&feature=youtu.be>

Egy cikk a megemlékezésről:

<http://www.pecsma.hu/pecs-aktual/tobb-tizezer-delvideki-magyart-gyaszoltak/>

Tisztelt Teleki Júlia! Szeretném, ha jövőre úgy készülné, hogy el tudjon jönni Pécsre és Ön vezethesse az emlékménetet. Reméljük 2016-ban már nem 350-en, hanem 500-an leszünk!

Tisztelettel,
Barkóczi Csaba”

*Jövőre többen leszünk! –
üzenik a pécsi diákok*

A kollektív bűnösséget mint jogi rendelkezést törölte ugyan a szerb kormány (2014. október 30-ai ülésén. A Hivatalos Közlönyben november 5-én jelent meg a kormányhatározat 3877 sz. alatt.) a csúrogi, zsabylai és a mozsori magyarokra vonatkozóan, de továbbra is egyéneknél kell kérvényezniük az érintetteknek a rehabilitálást, a kollektív bűnösség megszüntetését. Az eddig elérték méltányolása mellett osztom azok véleményét, akik úgy vélik, hogy az MNT-nek, a köztársasági, a tartományi képviselőinknek további konkrét lépéseket kell szorgalmazniuk ebben az ügyben is.

Az ígéretek ellenére a 70. évfordulóra sem készült el az emlékpark Csúrogon, a volt sintérgödörnél, ahova a falu- és környékbeli likvidált magyarokat elföldelték. Árván áll még mindig (bár a megemlékezők szerint az is reménykeltő, hogy nem érte újabb meggyalázás) Szarapka Tibor szobrászművésznek a magyar mártírokat jelképező – 2013. június 26-án felavatott, megszentelt – szoborkompozíciója: a megtépzott feszület, a kőfal előtt az apával és fiával. Sokszor leírtuk, hogy az eseménynek külön jelentősége, hogy főt hajtott előtte Áder János, Magyarország és Tomislav Nikolić, Szerbia államfője. Annak számít akkor is, ha mára már egyértelművé vált, hogy elszietve minősítették hivatalosan történelminek a megbékélésnek nevezett eseményt. Mint tudjuk, a II. világháborúban elkövetett bűnökért Magyarország köztársasági elnöke bocsánatot kért a szerb néptől a szerb parlamentben. Szerbia köztársasági elnöke mindmáig nem viszonzta a bocsánatkérés gesztusát a béke első hónapjaiban elkövetett magyarellenes atrocitásokért.

Bocsánatkérés, gesztus, megbékéléshez vezető utak. Tűnődöm most is, hogy eszembe jut első kegyeletadásom az Akácfánál, Bajmokon. Tavaly végre erre is sor kerülhetett. A főútról letérve a lelki felkészülésemet segítette annak a látványa, hogy az emlékhelyhez vezető mellékút és környéke rendezett. S mindaz, amit az Akácfáért összefogó, együtt érző bajmokiakról elmondott vendéglátónk, Janó Sándor, a Magyar Művelődési Központ elnöke. S arról, hogyan menekült meg a kivágástól a fa a kilencvenes évek elején. Teleki Júliával döbbenet és némi megértéssel hallgattuk a hihetetlenül hangzó történetet.

A megsebzett Akácfát látva, már nem jelképes számomra Gál József magyar–szerb nyelvű emlékkönyvének a címe: *Az idő szalad, az Akácfá és az emlék marad*, amelyben az 1944-es eseményről ír. Az újkori léleknyomorító, inséges éveinkben, több mint húsz évvel ezelőtt, valószínűleg idegenek – akik nem ismerhették a történetét –, megpróbálták kivágni az Akácfát. Szerencsére még idejében megrettenhettek a kegyhelyre utaló jegyeket látva, s talán azt gondolhatták, hogy a fának is külön jelentősége lehet... Janó elnök szerint így kegyelmezhetek meg az emlékfának, amely hosszú évtizedeken át némán őrizte a likvidált magyar, német, bunyevác, horvát mártírok emlékét, a háború végének, a béke első hónapjainak megtorlásokat hozó tragédiáját. Utalva az utókor felelősségére, a megemlékezések fontosságára is. Az eddig megjelent írások, dokumentumok – köztük Mojzes Antal helytörténeti kutatónak a legújabb: *Tömegsíról emléketemető – Bajmok 1944–2014 c. könyve* –, az Emlékosztó-családfa 1944, amelyet a szabadkai Bucka Gányó Művésztalpalafaragói adományoztak 2012-ben az emléketemetőnek, a 252 nevet tartalmazó márványablakkal együtt a hozzátartozók, a bajmoki Hagyományápoló Kegyeleti Bizottság, a támogatók elkötelezettségét jelzik mártírjaik emlékének megőrzéséért. Ennek igazi jelentőségét, hozzánk szóló üzenetét csak az Akácfánál érezhetjük át igazán. Mindent megvalósíthat az ember, egy közösség, ha félelmeit legyőzve, hittel cselekszik az igazság, a megtörténtek valószínűs felderítése érdekében. Bajmokon magánterületen, az Akácfánál és környékén létesítettek összefogással a jóakarató emberek egy méltó kegyhelyet, amelyet még a más vidékekről érke-

zettek is tiszteletben tartanak. Reméljük, így lesz a jövőben is.

Az Akácfa árnyékából Bácskossuthfalva irányába nézve ismét eszembe jutott Zsáki József (Bácskossuthfalva, 1911. január 12. – Újvidék, 1973. május 18.) a falunk, s merem remélni, valamennyink Józsi bácsija. Hetven esztendő távlatából sokkal mélyebben élem át, értem meg mindazt, amit a negyvenes évekről mesélt. Sokszor elmondta, a médiumok is megörökítették visszaemlékezéseinek egy töredékét, hogy Bácskossuthfalván/Moravicán nem folyt vér sem 1942-ben, sem 1944-ben, jórészt a falu vezetőinek, s neki mint az első Népbizottság elnökének köszönhetően. Amikor mesélő kedvében találtam, újra és újra felelevenítette a régmúlt időket. Csak sajnálni tudom, hogy ezeket a beszélgetéseinket – amelyekbe Aranka néni is bekapcsolódott – nem vehettem fel hangszalagra. Mennyire mások voltak az egyetemisták, kezdő újságírók nagy többségének a lehetőségei 3-4 évtizeddel ezelőtt. Manapság, bármennyire szolidak a körülmények, számítógépe, diktafonja, mobilja, sőt okostelefonja is van a legtöbb hallgatónak, az újságírókról nem is beszélve. Elérhető velük szinte az egész világ, de nem helyettesíthetik a személyes kapcsolatot, a beszélgetést, az egymás iránt érzett kölcsönös szeretetet, az élményt, amelyet egy faluriport jelent.

Zsáki Józsi bácsival és Aranka nénival Bácskossuthfalván, a nyugdíjasotthonban 1972 nyarán

Ott, az Akácfnál újra megelevenedett előtem Józsi bácsi arca. Távolságba révedő, egyszerre bizakodó és bánatos tekintetének mondanivalóját értem volna tetten? Mindig is tudtam, az,

hogy Bácskossuthfalván nem folyt vér a zivataros időkben, azt jelentette, hogy máshol igen. De azt már nem, hogy 1942 viszonylatában, nagyságrendben milyen óriási volt a tragédia 1944–45-ben. Nem is érthettük mi, gyerekek, fiatalok, hiszen erről mélyen hallgattak a történészek, a történelemkönyvek, s családi körben is csak suttogva beszéltek róla halottak napja tájékán... Mai ismereteink birtokában kévébe kellene gyűjteni s megjelentetni Józsi bácsi írásait, verseit, felkutatni a megmaradt hanganyagot és minden fellelhető jegyzetét. Hasznos időutazás lehetne nem csak a fiatalabb nemzedékek számára.

Az immár legendás, vele kapcsolatos történetek közül egynek, a református egyházunkhoz fűződőnek jelképes üzenete volna napjainkban is. Több mint egy évtizede örvénylenek ugyanis a gondok egyházunk háza tájékán itt, a Délvidéken, s csak az utóbbi egy évben, főleg az elmúlt néhány hónapban mutatkoznak meg – a széthúzás, a dolgok összerosmása, a ködösítések ellenére – a kibontakozás jegyei. Az újvidéki gyülekezetben gyűrűző, még mindig elmélyülő, országos egyházunkra is bomlasztóan ható problémákról írtam már folyóiratunkban (2014/3).

Mit jelentett az egyházunk, a templomunk, a harangszónk 1944 őszén?

A hitet, a fájdalommal, a félelemmel terhes reményt, azt, hogy az életnek mennie kell tovább... Még vannak, akik emlékeznek a történetre Bácskossuthfalván. Megírtam én is az 1970-es években, meg is jelent. Sajnálom, hogy időhiányban abba kellett hagynom a bűvárkodást napilapunkban. Zúgjanak a harangok! Talán ez volt a címe. A zűrzavaros hónapok első napjaiban, amikor a véres megtorlásokról futótűzként terjedtek a rettegést kiváltó hírek, amikor Bajmok jó része gyászba borult – Kiss Antal, Moravica református (akkoriban falunk mintegy 80 százaléka református, a többi főleg katolikus vallású volt) lelkipásztora tanácskéréssel kopogott be a község házára: „Józsi, mit csináljunk? Harangozzunk?” Mire Józsi bácsi megnyugtató tekintettel és hangsúllyal mondta: „Harangozni kell! Zúgjanak a harangok! Nyugtassák meg a falunkbelieket. A harangszó a rend helyreállítását, a békét, a szabadságot jelenti.” S megkondult mindkét – a református és a katolikus – templom harangja. Évtizedekkel később, amikor a sza-

badságról beszélt, már a megkérdőjelezését is sejtette: „Ez lenne a szabadság?!...”

Sokat jelentett '44 őszén, hogy a falunk vezetője, lelkipásztora a helyzete magaslatán állt, és jó példával biztatta, bátorította a polgárokat, a híveket. Egy jobb élet reményében erősítette hitüket, kitartásra, összefogásra buzdította őket. Ide kívánczok Józsi bácsinak, *Hej, ha minden könnyet...* c. versének néhány sora. Évekkel korábban, a sikeres kapácssztrájkok idején írta, 1937-ben a Híd is közölte. Költeményének utolsó sorait most elsősorban egyházunk vonatkozásában idézem:

„Ti mindig előre menjete, s bár elbuktok százszor,
Tudjátok, csak egy az út, s nincs helyetek máshol:
Jövőt kell csinálni a nehéz virradásból!...”

„Ne féljete!”

„Legyete erősek és bátrak, ne féljete, és ne rettegete tőlük! Az Úr, a te Istened maga megy veled; nem marad el tőled, s el nem hagy téged!” (5Móz 31, 6)

A Szentírásban nagyon sokszor olvashatjuk különböző élethelyzetekre vonatkoztatva a bátorító, feloldozó biztatást. Vannak, akik azt állítják: jut belőle minden napra. Mások (a szinonimáinak összeszámolásával együtt) túlzásnak vélik, de a minden másnapot már, a bibliai idézetek alapján, megerősítik. Ki kellene nyomtatni legalább egy részüket, és be kellene kopogtatnunk velük híveinkhez Újvidéken, s talán valamennyi gyülekezetünkben. Nem véletlenül gondolom így. Naplójegyzetem felvezetőjében, mindennapjainkra utalva, nem kis célzással idéztem a Spanyolországban született, világot bejárt kortárs kanadai író, Yann Martel legnépszerűbb, a hit lényegére, forrására tapintó *Pi élete* c. regényéből. Főhőse, Pi Patel, a hajótörést túlélte kisfiú küzdelme valamennyiünk hitét erősítheti... Leginkább abban, hogy sohasem szabad feladni, tűnjön bármennyire kilátástalannak is helyzetünk.

A tények alapján, félelmeinkkel megbirkózva kell szembesülnünk életünkkel, mindazzal, amit egyéneként teszünk a családuknban, közösségünkben, egyházunkban – önmagunkért és mindannyiunkért. Valamennyien felelősek vagyunk egymásért. Hacsak nem közhelyként,

tartalmi háttér nélkül, üres szólamként ismételtjük unos-untalan. Világi és egyházi vezetőink felelőssége ezért hatványozottan nagy!

Ezúttal, mint jeleztem, egyházi gondjaink újabb fejleményeiről szöveg a már megjelent írások alapján. Csak a helyzetet tisztázó, a megoldás irányába mutatókból idézek. A Szerbiai Református Keresztyén Egyház (SZRKE, Jugoszlávia megszűnése után Szerbia 2006. június 5-én deklarálta függetlenségét, ezért az országos egyházunk, mint a JRKE jogutódja változtatta meg nevét, amelyet az állami szervek be is jegyeztek. Az SZRKE története: www.szrke.com/index-tor.html), immár köztudottan számos belső problémával küzd, amelyek megoldása részben a külső erők miatt húzódnak el (részletesen www.szrke.com). A helyzetet kihasználva Botos Elemér Református Keresztyén Egyház (RKE) névvel egyházalapítással próbálkozik, semmisenek tekinti az SZRKE-t. Az Újvidéken 2014. június 2-án megtartott „zsinaton” a JRKE jogutódjának nyilvánítja az RKE-t, amelyet azonban nem tud bejegyeztetni (www.rkevajdasag.com). A világi bíróság Botos elleni ítélete teljes egészében itt olvasható: www.szrke.com/index-ira-bes.html#elemir

Hosszas előkészület után az ősszel kezdődtek meg a kísérletek az országos egyházunk gondjainak a megoldására. Az SZRKE 56. zsinata október 4-én Bácsfeketehegyen, a templomunkban istentisztelettel kezdődött, majd a Központi Otthonban folytatódott. Heves viták közepette, a késő délutáni órákban, a zsinat folytatását november 8-ára halasztották.

Az egész napos konferencián, hosszas huzavona után, végül megszületett a döntés, hogy a mulasztások súlyosságának megállapítása a zsinatnak mint rendkívüli bíróságnak a hatáskörébe tartozik.

Noha néhányan ott voltunk Újvidékről is mindhárom eseményen, közkívánatra, s tekintettel a néhány „jóindulatú” figyelmeztetésre, mégis a református internetes portál újságírójának, Hegedűs Márknak az írását idézem (<http://www.reformatus.hu/mutat/10328/>), amely teljes egészében megjelent a Református Élet januári számában. Első mondatának pontosításával (a javítással közöljük).

„Hanyagság vagy akarat?”

A Zsinaton mint rendkívüli bíróságon tárgyalta a Szerbiai Református Keresztyén Egyház (SZRKE) a közösség vezetőinek mulasztásait. Például azt, hogy ki mit nem tett meg azért, hogy az újvidéki református ingatlanok visszazálljanak az SZRKE tulajdonába. Tárgyalták azt is, ki akadályozta a püspökválasztás folyamatát, és azt is, ki a felelős azért, hogy Szabó István Duna melléki püspököt nemkívánatos személynek nyilvánították. A maratoni, közel nyolcórás ülésen ítélet is született, e szerint elmarasztalták Csete Szemesi István nyugalmazott püspököt, illetve menesztették Hallgató Imre főgondnokot és Molnár András ügyészt. Az ítélet jogerős.

A rendkívüli bíróság eskütétele

A délvidéki reformátusok egyházának szabályrendelete szerint van rá lehetőség, hogy a zsinat egyházi bírósággá alakuljon, amely – egyházi jogi értelemben – jogerős ítéletet hozhat. December 6-án Bácsfeketehegyen évek óta húzódó ügyekben így hozott ítéletet a zsinati bíróság. A korábbi püspököt és a jelenlegi főgondnokot, valamint az ügyészt, hivatallal való visszaéléssel, alkotmányellenes cselekedetekkel, az egyház működésének akadályoztatásával és további huszonkét vétséggel vádolták. Csete Szemesi István nyugalmazott püspök egészségügyi állapotára hivatkozva nem jelent meg a zsinaton.

A kivonulások órája

A zsinat első órája jogi csűrés-csavarással telt. Molnár András az egyház ügyésze emelt hangon közölte, szerinte az előző zsinat jegyzőkönyvének közreadása híján nem lehet új zsinatot tartani. Hallgató Imre főgondnok ezzel egyet-

értett. Halász Béla püspök szerint az egyház szabályrendelete nem tartalmaz ilyen passzust.

A megvádolt Molnár András ügyész kifogásolta, hogy ő további tizenhét személy ellen szintén fegyelmi eljárást kezdeményezett, amit nem vettek figyelembe. Úgy érvelt: így a bíróság tagjainak többsége érintett az ügyekben, így a tárgyalás nem lefolytatható. Felszólalását homályosításnak nevezte Kiss Nándor nagybecskereki lelkész, míg Halász Béla püspök szerint az ügyész indítványa »privát papír«, amit egyházi szerv nem fogadott el. Erre Molnár András úgy reagált: »én ebben a kabarében nem akarok részt venni [...] szavazzanak, szórakozzanak, ahogy akarnak, meglátjuk, kinek van igaza« - majd ő is, és a szintén megvádolt Hallgató Imre főgondnok is elhagyták az ülést, mivel szerintük az törvénytelenül alakult meg. Paragrafusokra hivatkozva a nagybecskereki lelkész közölte: a megvádoltak jelenléte nélkül is lefolytatható a tárgyalás. Így Halász Béla elnöklésével megalakult a bíróság. A bírók eskütétele sem zajlott zökkenőmentesen. Nyolcan nem tettek esküt, többen – köztük Orosz Attila bácskai esperes – szintén elhagyták a termet.

Ilyen reformátusok vagyunk?

Az indulatokat jól jellemzi, hogy egy nem zsinati tag a hallgatóság soraiból magához ragadta a szót, idegesen, fennhangon kiabált a terem végéből a püspök felé: »Advent van, ezen kell vitatkoznunk? Álljon meg a menet, ilyen reformátusok vagyunk mi? [...] Még az kéne, hogy hozzuk a baltát, a kést! Püspök uram, advent van!«

A huszonöt vádpontot Kiss Nándor lelkész [...] adta elő. A három vádlott: Csete Szemesi István nyugalmazott püspök, Hallgató Imre főgondnok és Molnár András ügyész. A vádak jelentős része több felet is érintett: mindhárom félre nézve hivatallal való visszaélést, mulasztást és sérelmi vétkeket rótt fel a vád. Csete Szemesi Istvánra és Hallgató Imrere vonatkozóan hatáskörtúllépést, a választási bizottság munkájába való beavatkozást, a zsinat határozatával szemben való engedtlenséget, egyházi jogi törvénytelenégeket és a céladományok nem rendeltetésszerű kezelését fogalmazta meg a vádemelő. Ezekon túl Hallgató Imrét vádolták alkotmány- és törvényellenes határozatok elfogadtatásával, az egyház műkö-

désének akadályozásával és korteskedéssel. Molnár András ügyészt megvádolták »helytelenül tanácsolással«, félrevezetéssel, továbbá bizonyíték nélküli részrehajlással való vádolással, képzetlenséggel vádolással, valamint egyházi jogi vétségre buzdítással és az egyház kárára tett cselekményekben való közreműködéssel.

Visszaszerzésre váró templomok, kétes albérletek

Ekkor egyesével tárgyalni kezdték a vádakat. Az egyik legérdekesebb ügyben az egykori püspök hibázhatott. Újvidéken a korábbi református lelkész új egyházat alapított, amihez továbbra is a Szerbiai Református Keresztyén Egyház tulajdonában álló templomokat és parókiát használja. Csete Szemesi Istvánnal szemben az egyik vád, hogy három év alatt sem sikerült elindítania az egyházi ingatlanok vagyon-visszaszámaztatását, valamint betölteni az üresen álló lelkészi állást.

Egy másik tárgyalt ügy szerint Belgrádban több ingatlana is van az SZRKE-nak, amely az országos egyház, és nem a helyi szórványgyűlekezet tulajdonában van. Ezeket bérlok számára kiadták, azonban 2011 szeptembere óta a bérleti díjakból egyetlen dinár sem került befizetésre a délvidéki református egyház számlájára. A vád szerint ezért Hallgató Imre főgondnok [...] a hibás; ezzel 16 000 eurós kárt okozott. Halász Béla püspök felvetette, vajon az ügy mögött »hanyagság, tudatosság vagy akarat« áll?

A püspökválasztás akadályozása, Szabó István püspök »kitiltása«

Kiemelésre érdemes még egy választási ügy. Mint arról korábban beszámoltunk, a délvidéki reformátusok egyházában számos konfliktus kísérte az új püspök megválasztását. A vád szerint ebben a folyamatban Csete Szemesi István – azóta nyugalmazott püspök – nyomást gyakorolt a választási bizottságra, így később tudták megszámolni a szavazatokat. A választással kapcsolatban korteskedéssel és hatalommal való visszaéléssel vádolták Hallgató Imre főgondnokot, aki a vád szerint telefonon kérte a maradéki presbitereket, hogy Orosz Attila püspökjelöltre szavazzanak. A bíróság tanúként hallgatta meg az egyik maradéki presbiter asszonyt, akinek állítása szerint valóban felhívta őt a főgondnok,

hogy befolyásolja döntésében. Tanúvallomások alapján a főgondnok nem írt alá egy szükséges dokumentumot, így a zsinat összehívását is akadályozta.

A vád kitért arra is, hogy Csete Szemesi István püspöki mandátumát – állítólag Molnár András ügyész javaslatára – szabályellenesen hosszabították meg. Szintén az ügyésztől származhatott az a javaslat is, hogy nemkívánatos személynek nyilvánították Szabó Istvánt, a Duna melléki Református Egyházkerület püspökét a délvidéki egyházban. A vád szerint nem pályáztatás útján választották ki az egyház hivatalos honlapjának szerkesztőjét, akinek munkájáért évi két és fél ezer eurót fizettek ki.

Nem megfizetni kell, hanem megtérni

A bíróság több mint öt órán keresztül ismertette a vádpontokat, vizsgálta a bizonyítékokat. A vádlottak megszólítására – jelenlétük híján - nem volt lehetőség.

Kiss Nándor, a vád előadója zárszóként azt mondta: a bűnösöket vissza kell vezetni Istenhez, a fegyelmezés sohasem válhat büntetéssé, a bűnös megtérését kell segíteni. »Így ismerszik meg, hogy ez a nap nem egyházunk legsötétebb napjainak egyike, hanem mindnyájunkat a világosság felé terelő isteni kegyelmi gondviselés. Ezért akármilyen határozat születik, őket cselekedeteik – és nem egy ítélet – tehetik vétkekké« – fogalmazott, majd hozzátette: a bűnösnek nem megfizetnie kell, hanem megtérnie.

Elmarasztaló ítélet

A bíróság zárt ülésen hozott ítéletet, amely mindhárom érintett esetében megállapította a fegyelmi vétségeket. Szankciókat is hoztak, eszerint mindhármukat megfeddték, illetve korlátozták választó- és választhatósági jogukat, Hallgató Imrét tíz évig, Molnár András [...] pedig élete végéig eltiltották a választásokon való részvételtől, mindkettőjüket felfüggesztették jelenlegi tisztségéből.

Az így megüresedett főgondnoki és ügyészi tisztségekre, valamint Marton Károly esperes – szintén a zsinaton bejelentett – lemondása miatt a bánáti esperesi tisztségre, továbbá a korábban már megüresedett missziói és diakóniai előadói tisztségekre kiírták az időközi választásokat.

Halász Béla püspök az ítélethirdetés után arra

kérte a jelenlévőket, hogy gyülekezeteikben csitítsák az indulatokat. Hangsúlyozta, ez nem kirakatper és nem is bosszúállás volt. A püspök szerint az ítélet az egyház javát szolgálja. »Ez legyen figyelmeztetés minden tisztségviselő számára: szolgálunk, és nem parancsolunk, szolgáljuk az egyház urát, Jézus Krisztust, de ugyanakkor szolgáljuk az egyházunkat is, itt pedig nincs helye fölényeskedésnek« – mondta. A püspök számít rá, hogy az érintettek nem fogadják el a döntést, azonban az ítélet jogerős, fellebbezni nem lehet ellene.

A Zsinatnak mint rendkívüli bíróságnak a döntéséről a Püspöki Hivatal, Halász Béla püspök aláírásával, közleményt adott ki, amely sajnálatos módon elkallódott a Magyar Szó szerkesztőségben december folyamán. A közlemény végül január 17., 18-án jelent meg az elnézést kérő zárójeles mondat nélkül.

Közlemény a 2014.12.06-án tartott Zsinatnak mint Rendkívüli Bíróságnak az ítéleteiről

A Szerbiai Református Keresztyén Egyház 2014.12.06-án, Bácsfeketehegyen tartott Zsinata, mint Rendkívüli Bíróság, fegyelmi ügyek tárgyában ítéleteket hozott. Ezen ítélet szerint dipl. ing. Hallgató Imre főgondnok urat feddésben részesítette, felfüggesztette tisztségéből és 10 évre megvonta tőle a választás és választhatóság jogát. Molnár András ügyész urat szintén feddésben részesítette, felfüggesztette tisztségéből és megvonta tőle a választás és választhatóság jogát örökös időre.

A Zsinatnak mint Rendkívüli Bíróságnak az ítéletére fellebbezésnek nincs helye, ennél fogva az ítélet 2014.12.06-án, a kihirdetésekor jogerőre lépett.”

A bácsfeketehegyi zsinatokon jelen lévő újvidékiek kérték a püspökünket, hogy karácsonykor jöjjön el ő, vagy küldjön lelkipásztort istentiszteletet tartani a telepi és a belvárosi templomba. Móricz Árpád, a bácskossuthfalvi gyülekezet lelkipásztora vállalta a küldetést, hogy hosszú évek elmúltával szülővárosában szolgálhasson. Az a mendemonda járta, hogy Botos fenyegetőzve tiltotta meg az SZRKE lelkészeinek szolgálatát Újvidéken... Móricz tiszteletes volt az első, aki 2009 óta egyházunk nevében Újvidékre jött istentiszteletet tartani! Ezt megelőzően Halász

püspök Belgrádban a minisztérium vallásügyi hivatalában tett hivatalos látogatást, utasításukra kellett bejelentenie az újvidéki rendőrségen is a lelkészünk érkezését. Az összetett helyzetre – a felemásra sikeredett parókiakilakoltatásra, templomaink jogtalan használatára – való tekintettel a rendőrség a telepen és a belvárosban is biztosította a helyszínt.

Gyülekezetünk néhány tagja a Darányi-telepi templomunk előtt

A karácsonyi istentiszteletet bejelentettük napilapunkban, majd rövid tájékoztatót írtam róla. A visszafogott, a problémákra érintőlegesen utaló írásomra (Magyar Szó, 2014. december 27.) több elismerő hívatást kaptam Újvidékről, szülőfalumból, Bácsfeketehegyről, de más gyülekezetünkből is. Jegyzetemet elküldtem a Református Élet szerkesztőségébe is. Ebből idézek néhány gondolatot.

Karácsony napján ismételten tanúi lehettünk, hogy mennyire súlyos teherként nehezedik a gyülekezetünk tagjaira a pontos, tárgyilagos tájékoztatás hiánya. Első lépésként – a minden családba eljuttatott! – Református Élet rendkívüli különszámában kellene beszámolni a történekről,

és vázolni a lehetséges kiút fázisait, gondoltam, miközben híveink észrevételeit vagy éppen hitetlenkedéseit hallgattam istentisztelet előtt a Darányi-telepi templomban, s annak bejárata előtt. Olykor méltatlan szavak is elhangzottak szent ünnepünkön.

Móricz Árpád istentisztelete a belvárosi templomban

Az, hogy karácsony napján nem kellett a belügyminisztérium által kivezényelt rendőröknek beavatkozniuk, a gyülekezetünk megbízott presbitériuma tagjainak, a gondnokunknak, Erdős Pálnak köszönhattuk, valamint a Halász Béla püspök küldetésében megjelent lelkipásztornak, Móricz Árpádnak, akit a lélekjelenléte, a helyzet komolyságának átlátása segítette. A kezdetben ugyanis Botos Elemér (akit az országos egyházunk bírósága megfosztott a palásttól, az igehirdetéstől, a sákramentumok kiosztásától, a világi bíróság pedig jogerősen ítélt felfüggesztett börtönbüntetésre okirat-hamisításért) megkísérelte megakadályozni Móricz lelkész igehirdetését. Azzal érvelt, hogy ő a „református egyház püspöke”. Nemrégiben meg is választották, de

új egyházát mindmáig nem jegyezték be Szerbiában és Magyarországon sem. Végül abba beleegyezett, hogy mellette Móricz lelkész is hirdetheti Isten igéjét, karácsony üzenetét, de az úrvacsora kiosztására igényt tart. Valamennyien, akik a SZRKE püspöki küldetésében megjelentünk, ezt elfogadtuk, azzal, hogy bejelentettük, lelkipásztorunkkal együtt nem veszünk részt a Botos Elemér osztotta úrvacsorában.

A helyzetet átérezve, jelenünkre vonatkoztatva Móricz Árpád, a bácskossuthfalvi gyülekezetünk lelkésze a bibliai tanításokra építette karácsonyi igehirdetését a Darányi-telepi és a belvárosi templomunkban is. „Lássátok milyen nagy szeretetet adott nekünk az atya, hogy Isten fiainak neveztetünk! A világ azért nem ismer minket, mert nem ismerte meg Őt. Szeretteim, most Isten gyermekei vagyunk, és még nem lett nyilvánvalóvá, hogy mivé leszünk. De tudjuk, hogy ha nyilvánvalóvá lesz, hasonlókká leszünk Őhöz; mert meg fogjuk őt látni, mint van. És akiben megvan ez a reménység, az mind megtisztítja önmagát, amiképpen Ő is tiszta. Valaki bűnt cselekszi, az a törvénytelenséget is cselekszi; a bűn pedig a törvénytelenység. És tudjátok, Ő azért jelent meg, hogy a mi bűneinket elvegye; és Őbenne nincsen bűn. Aki Őbenne marad, egy sem esik bűnbe; aki bűnbe esik, egy sem látta őt, sem meg nem ismerte Őt.” (I. János 3, 1-6)

Lelkipásztorunkat hallgatva voltak pillanatok, amikor úgy éreztem, Reményik Sándor nyomán, hogy: „Kicsi fehér templomokba/ Most minden erők tömörülnek./ Kicsi fehér templom-padokba/ A holtak is mellétek ülnek./ A nagyapáink, nagyanyáink,/ Szemükben biztatás vagy vád:/ Ne hagyjátok a templomot,/ A templomot, s az iskolát!”

A karácsonynak, a szeretet, a család, a béke ünnepének üzenete, a reményteljes hitnek a forrása erőt ad, hogy megbirkózzunk a gondokkal:

– Sok minden történt egyházunkban az utóbbi években – emelte ki igehirdetésében Móricz tiszteletes. – Nehéz itt állni önök előtt, de egyben öröm is, mert jelzi a kimozdulást. Azt, hogy úgy kell tennünk egymásért, egyházunkért, hogy ne egymásra mutogassunk, hanem bocsánatot kérve erősítsük hitünket, egységes egyházunkat. Annyi sérelem, baj után be kell látnunk, hogy hiányzunk egymásnak. S ha keresztyének

vagyunk, akkor tudjuk, hogy Krisztus, a Megváltónk értünk született meg. S ha Őt követjük, nem járhatunk külön utakon.

Igehirdetése végén Móricz tiszteletes ismételt az idézett levélrészletet olvasta fel János apostoltól. Ezt követően, vele együtt, elhagytuk az őseink építette szentélyt a belvárosunkban, amely az idén lesz 150 éves. A maradék templomudvarban szomorúan győződünk meg személyesen is, hogy a parókiánk kilakoltatása után az illetéktelenek ismét behatoltak, és a gyülekezetünk irodáit is használják. Sok a tennivalónk, de ha összefogunk, megoldjuk a felgyülemlett gondokat.

A megjelent írásomhoz viszonyítva háromszoros terjedelemben közölte le napilapunk (2015. január 10., 11.) dr. Đuro Trkulja koholmányát, amelyet az RKE nevében állított össze, s amelyben még jobban összemossa, bonyolítja az egyházi gondokat. Móricz Árpád lelkész a főszerkesztőséggel egyeztetve, az egyházunk nevében, anélkül, hogy értelmetlen, meddő vitába bonyolódna – Trkulja illetékességét azonban megkérdőjelezve – a következőket írja a napilapban (január 17., 18.):

„Akarsz-e meggyógyulni?

A legutóbbi vasárnap vezérigéje volt ez, a János Evangéliumából (János 5, 1-9.). Ezt a kérdést teszem fel mindnyájunknak: magamnak, másoknak, református egyházunknak. Ezt a kérdést, amit Jézus tett fel a 38 éve betegen fekvő embernek.

Szabad-e kérdezni? Ez az első kérdésem, és ezek után csupán felsorakoztatom a bennem és talán még sokakban felmerült kérdéseket.

Mi van most Újvidéken, a református egyházban, gyülekezetben? Két református egyház van Újvidéken és az országban, vagy pedig egy?

Hogyan állhatott elő ez a helyzet?

Miért indult eljárás Botos Elemér (B. E.) ellen annak idején?

Zsinati engedély nélkül hogyan építkezett B. E. a gyülekezet nevében?

Miért nem állíttatta le az egyház vezetősége a zsinati engedély nélküli építkezést?

Az építkezés dokumentumai – a szerződés elsősorban – miért nem kerültek az egyház nyilvánosságára el?

Miért döntött a református egyház bírósága úgy, hogy megszünteti B.E. lelkészi státusát, vagyis »leveszi a palástját«?

Hogyan lehetséges, hogy ez után az illetékes egyházi hatóság, püspök, esperes stb. nem intézkedett hivatalból, és nem gondoskodott az újvidéki gyülekezet megüresedett lelkipásztori állásának betöltéséről?

Köztudomású-e, hogy az akkori püspököt éppen emiatt is felelősségre vonták a bíróságon? A fentiek fényében jogszerű, szakszerű volt-e az eljárás?

Miért nem fogadta el B. E. a felette kimondott jogos ítéletet?

Hogyan értelmezhetette az újvidéki gyülekezet, hogy lelkészét felfüggesztették, de továbbra is ugyanő megy fel a szószékre vasárnapról vasárnapra, szolgál, temet, keresztel, irodát vezet stb.?

Megérthette-e az újvidéki gyülekezet az új helyzetet? Értésítette-e, alaposan tájékoztatta-e valaki a közösséget, meghallgatta-e panaszát, kérdéseit?

Hogyan kerül a református egyház kapcsolatba egy »life gate« nevű szervezettel? Mi ez a szervezet tulajdonképpen?

Hogyan kerül a református egyház kapcsolatba Đuro Trkulja (Đ. T.) nevű ügyvéddel?

Mitől és hogyan lelkész Đ. T.? Melyik református teológiát végezte el? Miképpen lehet lelkész és főgondnok, hogyan tölthet be világi és lelkészi tisztséget egyszerre?

Mi módon lehetséges, hogy »lelkész« és »főgondnok« valaki, aki nem beszéli a gyülekezetünk nyelvét?

»Lelkészként« vagy »főgondnokként« helyezi-e egyetlen mondatba a »megbocsátással vagyunk« és a »jogi következményeket vonhat maga után« kifejezéseket?

Ki szentelte »püspökké« B. E.-t?

Mi az, amit időközben elmulasztottunk megtenni? Intézte-e valaki az újvidéki gyülekezet vagy on-visszaszármasztási ügyeit?

Hogyan lehetséges, hogy a hatóságilag lepecsételt parókiára valaki következmények nélkül bemehet?

Rengeteg megválaszolatlan kérdést látok. Súlyos kommunikációs mulasztásokat és szakadékokat. Azt mondják, kérdezni nem könnyű. – Minden érintett fél irányában egyetlen kérdésem van

még: mernek-e szembesülni a kérdésekkel és a közösséggel, amelynek élére odaálltak? (Nagy köszönettel tartozom napilapunknak, de ezt nem a Magyar Szó hasábjain kell tisztáznunk.) Ez itt bátorság kérdése is. Aki nem mer szembenézni a közösséggel, annak kérdéseivel, mit hoz fel mentségére? Akinek tiszta a lelkiismerete, félhet-e a kérdésektől és a nyilvánosságtól?

Református egyházunk beteg. Nagy szomorúsággal mondom ezt, de nem hiszem, hogy ez a tény, maga a diagnózis tagadható. Igaz ugyan, hogy még nem töltött el 38 esztendőt ebben a betegségében. Megvárjuk-e a harmincnolcadikat is? Vagy inkább akarjuk-e meggyógyítani? Akarunk-e részesei lenni a meggyógyításának? Úgy érzem, ki kell mondani: aki nem gyógyítja, az betegíti. Ha nem a megoldás része vagy, akkor a problémáé.

Jézus kérdésére a 38 éve betegségben sínylődő ember nem adott választ. Pontosabban így szólt: »Uram, nincs emberem!« Elképzelhető, hogy most is, ebben az esetben is sokan beszélnek félre, és nem a lényegi választ keresik. Van-e emberünk? Lesz-e emberünk? A beteg számára Jézus hozta el a gyógyítást. Ő volt az embere. Az Úr ma is embereken, az ő emberein keresztül munkálkodik. A megoldás ott és akkor ugyanaz volt, mint amit ma szomjúhozunk: akarunk meggyógyulni, és érkezik a gyógyulás. Ha gyógyulni akarunk, lesz emberünk is.”

Emlékeztetőül: jegyzetének folytatásában jelenik meg a püspöki közlemény is. Általános meglepetésünkre a következő vasárnap (január 24., 25.) a Magyar Szó Hétvége rovatában egész oldalas reagálást jelentet meg a szerkesztőség Trkuljától és Molnár András ügyvédtől, az SZRKE megbüntettet, az egyházi tisztségétől, választhatóságától örökre megfosztott volt ügyészétől. Az ügyvédi etikára, titoktartásra fittyet hányva, az írások hemzsegnek a hamis állításoktól, reagálásoktól. Sajnos, hogy a főszerkesztőség nem élt a lehetőséggel, és nem próbált meg oknyomozó riportban a tárgyilagosságra törekedve beszámolni az SZRKE immár egész nemzeti közösségünkre közvetetten kiható gondjairól. Elszomorító az is, hogy a főszerkesztőség – mellőzve a professzió etikáját, az újságírói kódexet, de még az aktuális, sokat vitatott médiatörvényt is – az „írárok” (pontosabban: förmedvények) végén bejelenti, hogy a vitát befejezettek tekinti.

A Petőfi Sándor MMK legközelebbi társalgóján (január 27.) a 70 éves Magyar Szó, a Naptárunk bemutatója után Uborny Veronka idősebb gyülekezeti tagunk – akinek a szülei még segédkeztek a közadakozásból épült telepi templomunk építésében – számon kérte a főszerkesztőtől, Varjú Mártától, hogy mit jelentsen az ilyen szerkesztőségi hozzáállás. Képtelenség a másik fél, az SZRKE valamennyi vajdasági gyülekezetét egybefogó intézményei tisztségviselőinek megszólalási lehetőségét elvitatni, kizárni. A főszerkesztő, elébe téve az egyházunkat rágalmazó korábbi és újabb írásokat, azt mondta, ez nem maradhat ennyiben.

Együtt érzően hallgattam szomorú szavait. Magam is úgy vélem, ha sürgősen – összefogva – nem cselekszik az egyházvezetőségünk a hívekkel együtt, akkor az „oszd meg, és uralkodj” elv még jobban el fog hatalmasodni! Gondolom, tisztában vannak ezzel egyházi és világi vezetőink, s azzal is, hogy amíg egymás sorait magunk gyöngítjük, nincs különösebb dolguk a háttér-erőknek, a hatalomnak.

Egy pozitívuma, talán, volt a Magyar Szóban megjelenteknek. Várhatóan a Zsinati Tanács, a Püspöki Hivatal és Halász Béla püspök szervezésében hamarosan sor kerül Újvidéken egy széles körű református összejövetelre. Az újvidéki gyülekezet tagjait és minden reformátust tájékoztatnak a megbeszélés időpontjáról. Szeretnék, ha erre az eseményre az SZRKE minden gyülekezetéből jönnének képviselők. Az SZRKE-ben végéhez közeledik a megüresedett (országos egyházi gondnoki, bánsági esperesi, missziós előadói és ügyési) tisztségekre meghirdetett pályázat. Halász püspökkel egyeztetve úgy beszéltek meg a szerkesztőségben, hogy ezt követően készíték egy interjút püspökünkkel.

„Megvásárolt újságírók”

Meglepetéssel szolgált nekem a Németországban, Wilhelmshavenban élő húgom a születésnapján, január 30-án. Éppen ezen a napon kaptuk meg karácsonyi csomagját, amelyet a számomra megrendelt „meglepetés” késése miatt, január közepén adott fel. Mondanom sem kell, mindenki megörült az ajándéknak, hát még én, amikor megláttam *Udo Ulfkotte Gekaufte Journalisten* (Megvásárolt újságírók) c. – nem

csak Németországban – óriási érdeklődést kiváltott, az ősszel megjelent könyvét. A megrendeléseket alig győzi leszállítani a Kopp Verlag Kiadó. A magyar közmédia, de főleg az Echo Televízió sokat idézi napjainkban. Már készül a magyar fordítása is, s várhatóan hamarosan nyomdába kerül. Az eddigi ismereteim alapján, minden, a hivatást komolyan vállaló újságírónak ajánlanám elolvasásra. Lovas István a Facebook-oldalán többek között ezt írja:

„A szerző részletesen ismerteti [...] azt is, hogy kik állnak egyes nemzetközi újságírószervezetek mögött. A »sajtószabadságot védő« és az egyes országokban meglévő sajtószabadságot osztályozó Tudósítók Határok Nélkül elnevezésű szervezetről például azt írja, a mögött korábban az amerikai külügyminisztérium és George Soros állt. Ulfkotte kitér az újságírókat irányító szervezetek funkciójának bemutatására is. A Trilaterális Bizottságról azt írja, hogy számára a »globális kormányzás kormányok nélküli kormányzást, kormányok nélküli világhatalmat jelent«. Hozzáteszi: e bizottság »világszerte szét kívánja rombolni az állami funkciókat és úgynevezett nem kormányzati (civil) szervezeteket használni arra, hogy a meglévő kormányok feje fölé a népek sorsát irányítsa«. Ó, ártatlan Norvég Alap! – kiálthatnánk fel. Ami Sorost illeti, róla a szerző idézi a baloldali brit New Statesman nevű hetilap egyik, 2003-ból megjelenő írását is, mely szerint »George Soros talán nem nevezhető közvetlenül fizetett CIA-ügynöknek, mint azt néhányan megtették. De az kétségtelen, hogy cégei és civil szervezetei szorosán együttműködnek az amerikai terjeszkedéssel. Soros, Rockefeller és a transzatlanti agytrösztök „mindenekelőtt hatalomstratégiai és gazdasági megfontolásokból a korábbi keleti tömb országokban, a Közel-Keleten és Észak-Afrikában kormányok megdöntésében vettek részt.« Ulfkotte a Soros-féle Nyílt Társadalom alapítványokat az ilyen, »népi« puccsok szervezésében elsőrendűen fontosként mutatja be. A német média pedig mindebben tevételesen segíti őt, írja később.”

A könyvbe beleolvasva eszembe jutott a srebrenicai genocídium tizedik évfordulója. Belgrádban, a Köztársaság téren 2005. július 10-én este, csakúgy, mint korábban minden évben, néma performanszon vettünk részt a Nők Fe-

ketében szervezésében. Másnap hajnalban néhány busszal indultunk Belgrádból Srebrenicára, a megemlékezésre. A sors, a gondviselés úgy hozta, hogy Žarko Korać pszichológus, politikus (a Đinđić-kormány alelnöke: 2001–2003, mindössze két napig elnöke: 2003. március 17–18.) mellett ültem az autóbuszban. Sok minden szóba került a hosszú út alatt; a médiumok helyzete, az újságírók felelőssége, az objektív tájékoztatás „lehetőségei”... Meglepett, amit Korać mondott egyes honi, menő újságírók szerepéről, hírszerzői tevékenységéről... Nem is sejtjük, hogy kikkel lehetünk körülveve a szerkesztőségekben. Megjegyezve, hogy ennek leleplezésére a mi életünkben már nem valószínű, hogy sor kerülhet, sajnós. Néhány alkalommal napilapunk szerkesztőségi összejövetelein és alkalomadtán a médiaforumon szóvá tettem az átvilágítás fontosságát. Még a Koraćtal való beszélgetés előtt írtam egy jegyzetet, amely 2005. április 23–24-én jelent meg a Magyar Szóban:

„Átvilágítás, certifikátum, licencia

»Újságíró vidékünkön csak nagyon jó ember lehet« – jutnak eszembe Zsáki József, Moravica, Ómoravica, Bácskossuthfalva szülöttének, a falu – sokkal inkább mindenki – Józsi bácsijának szavai. Csak a hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején (1973-ban hunyt el) ismertem meg közelebbről őt is, és feleségét, Aranka nénit is. Egy időben, egyetemista éveim elején még laktam náluk Újvidéken. Kicsiny lakásuk a Forum-házzal szemben volt. Józsi bácsiék a nyarat rendszerint szeretett falunkban, főleg a nyugdíjas otthonban, a telet pedig székvárosunkban töltötték. Józsi bácsi szinte mindennapos vendég volt a Forumklubban, csakúgy, mint korunk veteránjai: írók, költők, publicisták, szerkesztők... Sakkoztak, beszélgettek. Mi, a szakmával, a hivatással ismerkedő inasok mélységes tisztelettel viseltettünk irántuk. Jómagam örültem, ha órák után, vagy gyakornoki munkám végeztével, Józsi bácsi mellett ülve behallgathattam a Nagyok beszélgetéseibe. Vagy, ha hosszabban beszélgethettünk a »régmúlt időkről« a késő délutáni órákban, a lakásukban. Számomra mindenképpen azok voltak, hiszen alig tudtam valamit a harmincas évek földmunkásmozgalmairól vidékünkön a második világháború alatt, és az utána történt vé-

res eseményekről. Hogy azokat hogyan élték át a mindennapok kisemberei adott időben, adott helyen. Hogy akkoriban, amikor az igazságról a sorok között lehetett írni, voltak, akik kiálltak és vállalták a következményeket... S megpróbálták embernek maradni minden körülmények között, még a Feladat teljesítése közben is.

A vonatban ülve tegnap, pénteken, útközben Belgrádból Újvidék felé, az átvilágítás fontosságáról, szükségességéről gondolkozva, eszembe jutott egy tanulságos történet, amit Józsi bácsi mesélt el, s amely napjainkban sem veszített aktualitásából. Sőt! Sokszor milyen hosszú utat kell megtennie az egyénnek, hogy vállalni tudja önmagát, mindazt, amit tett, elkövetett mások, de valahol önmaga ellen is. Mint tudjuk, 1944 őszén, a katonai közigazgatás ideje alatt, külön rendelet volt érvényben, erről az utóbbi években mind nyíltabban beszélünk, meg a gyakori visszaélésekről is. A topolyai községben is történt egy s más. Moravicára is kijárt olykor egy tiszt ellenőrzésre. A mindennek, csak tisztességesnek nem nevezhető viselkedéséről hivatalos jelentést írtak, amelyet Józsi bácsi, a népbizottság elnöke írt alá. Bizonyára vannak még a faluban, akik emlékeznek az esetre. Nem kis meglepetésre, az ügyet hivatalosan és gyorsan elintézték, s a tisztet a Petőfi brigád után a frontra küldték... Évekig nem hallott felőle Józsi bácsi. Egyszer vonaton utazott Újvidékre, s vele szemben ült egy féllábú ember. Ismerősnek tűnt, az időközökben jócskán megváltozott külsejű személy. Emlékezetében kutatni kezdett, de megelőzte a szemben ülő: »Hvala što si me sačinio čovekom.« (Köszönöm, hogy emberré tettél.) Józsi bácsi elmondta azt is, hogy mit érzett, amíg hallgatta az akkor már értelmét (egyáltalán értelme lehet-e a háborúnak?) vesztette harcok történetét, meg a tiszt megbánó, bocsánatkérő vallomását.

Élet, sors, gondviselés. Vidékünkön csak nagyon jó ember lehet újságíró. Hallani vélem Józsi bácsi szavait. Az elmúlt másfél évtized, a háborúk viszonylatában még inkább érzem e szavak súlyát, s a felelősséget, amely a hivatásra, a szakma becsületére nehezedik. A tragédiát átél családok talán sohasem kapnak választ a miértekre. Legkedvesebbjeik elvesztését már nem pótolhatja semmi. A Hét Nap legutóbbi számában a Sorsok, emberek sorozat Egy napló nyo-

mán címmel megrázó családi tragédiába avat be bennünket. S avatna be okulásul, minden fiatalt az édesanya, hogy megmenthesse őket a jövőnek. Bár hozzáteszi, hogy »rájöjjenek, hogy itt már semmi sem emberi, semmi sem szent, és semmi sem normális.« Megtudhatjuk, hogyan váltak a fiatalok a miloševići háborút, gyűlöletet szító rendszer áldozatául. Köztük Robi (1991) és Eszter (2002). Májusban, halála előtt Eszter a következőket írta naplójába: »Változott ugyan a helyzet, de a tisztaság, az emberiség sehogy sem akarja ismét elnyerni az őt, megillető helyet. Mert az újaknak sem fontos, hogy én egy szemét alak lettem, akinek sem reménye, sem jövője, még csak jelene sincs. Talán megértitek, hogy nekem az élet már éppen semmit jelent.« A rendőrség 2002. május 17-én reggel találta meg Esztert a »Duna partján, közvetlenül a víz mellett. Csak jóval a temetés után mesélte el egy rendőrismerősünk, hogy túlادagolta magának a drogot. Ott feküdt a tavaszi fűben, a víz mellett, kezében görcsösen szorongatott egy csokor mezei virágot. Talán Robi sírjához akart menni?« – mondta édesanyja.

Mindez itt Vajdaságban, Szerbiában történt, ahol nem volt háború, s megannyi más, amiről mindmáig oly keveset tudunk. A médiumokban, a szakmában, a hivatásban dolgozók egy része pedig dicshimnuszokat zengett »a hivatalos közegek hivatalos tetteiről a honvédő, patrióta háborúban«, amelyben minden szabad volt, ami a másság ellen irányult. Sokukat név szerint tudjuk, csak vissza kell lapoznunk az újságokban, visszahallgatni, megnézni (ha megmaradt) a rádió- és tévéműsorokat. Vannak azonban olyanok is, akik egészen más módon, szépen fogalmazva a nyilvánosság kizárásával működtek, működnek együtt a hatalommal, az állambiztonsági szervekkel... Tevékenységük talán lelepleződik az átvilágítással.

Jó, hogy a szakma, a hivatás, pontosabban a Szerbiai Újságírók Független Egyesülete és a Vajdasági Újságírók Független Egyesülete Újságírói lincencia vagy professzionális certifikátum elnevezéssel egy héttel ezelőtt Újvidéken kerekasztal-beszélgetést tartott, amelyen sok minden terítékre került. A kiadott közleményből azt is megtudtuk, hogy a jövőben fokozott figyelmet szentelnek a kérdésnek, hogy a munkába bevonják az

újságírói és professzionális szervezetek vezetőit, képviselőit. Általános a vélemény, hogy továbbra is aggasztó helyzetben van az újságírás. Ezen jelentős mértékben változtathatna az újságírói licencia, de a professzionális certifikátum is. Megvalósításukért felhívással fordultak a kerekasztal résztvevői az újságírói egyesületekhez, az érdekelt médiumokhoz, hogy a különbségek ellenére tömörüljenek, együtt küzdjenek a professzió becsületéért, amely továbbra is komolyan veszélyeztetve van. A kezdeményezést az SZÚFE, a VÚFE, a VMÚE tagjaként támogatni tudom. De a SZÚFE Újságírói Kódexének (hogy csak a hivatás, a szakma etikai előírásaira hivatkozzak) szellemében továbbra is kiállok a lusztráció, az átvilágítás megkerülhetetlensége mellett. Egy jó

szakmai bizonyítvány ugyanis még nem jelenti azt, hogy valamennyien megfelelünk az etikai emberi követelményeknek is. Mert »Újságíró vidékünkön csak nagyon jó ember lehet.«

Naplótöredékem végén idézett írásomat tovább kellene írnom, Udo Ulfkotte tapasztalatait és mindennapjainkon átszűrve. A kérdések sokasága újra és újra megfogalmazódik, de nem tudni, hogyan csapódik le a szakma még független berkeiben is. Általános a ködösítés, főleg a működtetésre kapott pénzek és elvárások, a manipulálás lehetőségei kapcsán.

(2014 ősze – 2015 januárja)

Fotók: Stanyó Gábor és Stanyó Tóth Gizella

Juhhodály a tavaszi „reparálás” előtt. Ahol nincs nádas, ott szalmával borítják az építmény gerendavázát. (Báránd, 2005)